СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 175. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 30. липня. 1927.

VOL. XXXV. No. 175. Jersey City, N. J., Saturday, July 30. 1927. THREE CENTS

ПРОГУЛЬКОВИЙ КОРАБЛИК ПЕРЕВЕРНУВСЯ В БУРІ В ШИКАҐО

26 ЛЮДИЙ ПОТОНУЛО, ПЕРЕВАЖНО ДІТИЙ І ЖІНОК.

ШИКАҐО, 28. липня. — На озері Мишиген перевернувся підчас наглої бурі прогульковий кораблик Фейверит, наслідком чого потонуло 26 людий.

Сей кораблик має два поклади, 64 стопи довжини, іде газоліною та курсує між Линколн Парк а Мюнисипел Пір, три милі від Шикаґо. Нині коло пів до 4. години сполудня виїхав він від причалу на Линколн Парк наладований вщерть якими 70 людьми, переважно жінками з дітьми, що шукали полекші від небувалої спеки, що вдарила на місто.

Коли корабник відплив від берега яку милю, настала нагла буря зі сильним дощем. Буря підняла великі филі на озері, які стали хитати кораблем. Дощ зігнав усіх людий на одну сторону корабля. Корабель став сильно колисатися, поринаючи в воді аж до другого покладу. Нарешті він зовсім звалився в воду та став потопати. Діти й матери стали борикатися в воді, щоби вратуватися. Другі зачепилися за шнури й поруча корабля та не могли вилабудатися. Инчих відкинуло далеко на воду, де вони потопали, не вміючи плисти.

Нещасте бачили товпи народа з берега. Сейчас їм поспішили на поміч човни й приватні яхти. Вони й виратували більшу частину прогульковців. Всеж таки загинуло 26 осіб. Коли корабель добуто журавлями з води, в ньому найдено 7 трупів.

ПОСОЛ ҐВАТЕМАЛІ ПОПОВНИВ САМОВБИЙСТВО.

ЗАСТРІЛИВСЯ В ПОСОЛЬСТВІ.

ВАШИНГТОН, 28. липня. — Франц Санчес Лятур, представник середно-американської републики Ґватемалі перед урядом Злучених Держав, стрілив собі в серце й вбився на місци в посольстві.

Причина роспучливого кроку не відома. Жена покійного каже, що він журився дуже клопотами, які він мав з Американцем Джеймсом Армстронгом, котрий був першим мужом теперішньої пані Лятур. Армстронг недавно тому пізвав був Латура на основі листів, які він писав до тодішньої пані Армстронг.

ПОСЛІДНІ ЗУСИЛЛЯ ВРАТУВАТИ ЖИТТЯ САКА Й ВАНЦЕТТІ.

СПОДІЮТЬСЯ УЖЕ СКОРОГО ВИРІШЕННЯ СПРАВИ ҐУБЕРНАТОРОМ ФУЛЕРОМ.

БОСТОН, 28. липня. — Ґубернатор Фулер вислухає нині ще послідні відклики в справі помилування Сака й Ванцетті. Ся заява губернатора робила враження, що він сподіється вже скоро видати своє вирішенне справи.

Він бачився нині ще раз з дорадною радою, яку він установив для розглянення справи та видання йому опінії. Між людьми, які нині добивалися звільнення Сака й Ванцетті, була також вдова по вбитім платничім з Бейнтрі, за котрого життя оба засудженці мають платити своїм.

Вістка про наближаючеся вирішенне справи ворохнула всіх приятелів Сака й Ванцетті робити послідні зусилля для вратовання їх життя. В однім Ню Йорку на завтра вечір заповіджено 7 великих мітінгів.

ІМІҐРАНТКА ПОМИРАЄ, ДОБИВШИСЯ ДО АМЕРИКАНСЬКОЇ ЗЕМЛІ.

Ольга-Иосифа з Яклів Дженджерова, жена о. Иосифа Дженджери, українського католицького священика з Шикаґо, Илл., виїхала кораблем „Франс" в Америку. Корабель приїхав до порту 27. липня. Муж на своє велике здивовання не стрінув її між виходячими з корабля пасажирами. В заряді корабля довідався, що його жена занедужала на запалення сліпої кишки та що корабельний лікар хотів уже на морю зробити її операцію, але остаточно постановив віддати її білше вправленим рукам, а тимчасом старався її удержати при життю. Її зараз забрано з корабля до Риверсайд Госпитал, де її зроблено операцію. Та недуга поступила вже вино так, що операція прийшла за пізно, і недужа померла 28. липня.

Похорони назначено зі шпиталя на день 30. липня на 9. годину рано.

ХЛОПЕЦЬ ЗГИНУВ ПІД УГЛЄМ.

ВИЛКС-БАРЕ, ПА., 28. липня. — У Плейнз обсунулася гора „колму", себто вуглевих останків коло копальні, і захопила двох хлопців. 18-літний Френк Антось, який зі своїм товаришем збирав уголь з купи „колму", пропав під навалою вугля й пороху. Його добуто аж за годину, вже неживим. 15-літного Иосифа Пю насип загребав по шию. Його треба було відставити до шпиталя, бо наглий обвал відай поломав йому плечі.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА. — ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ДРАЙФУС МАЄ ПРИЇХАТИ ДО АМЕРИКИ В СПРАВІ САКА.

ПАРИЖ, 27. липня. — Алфред Драйфус, французький полковник, з походження Жид, якого засуджено богато літ тому назад за шпіонажу в користь Німеччини, як опісля показалось цілком невинно і який пересидів кілька літ у тюрмі, у карній кольонії на Чортівськім острові, коло французької Ґуяни, має незадовго прибути до Злучених Держав, щоби боронити Сака і Ванцетті, засуджених на смерть за убийство в Масачусетс.

ПОЛІЦІЯ СТЕРЕЖЕ ДЕ ВАЛЕРУ.

Проф. Імона де Валеру, провідника ірляндської републиканської партії, що не хоче признати зверхництва Британії над Вільною Ірляндською Державою, стереже тепер тайна ірляндська поліція на кожнім кроці. Сталося се з тої причини, що де Валера почав одержувати, по замордованю віцепрезидента Кевіна О'Гиґґінса, численні листи з погрозами, що буде убитий. Також і инші републиканські провідники в Ірляндії почали одержувати листи з погрозами.

ЗАБОРОНИЛИ СТРІЛЯТИ СОБОЛІВ.

МОСКВА, 21. липня. — Совітська влада, як подають депеші з Томська, на Сибірі, заборонила через 10 літ полювати на соболів. Сталося се з тої причини, що загально побоюються, що небаром сі звірята можуть бути цілковито винищені, якщо дальше буде продовжатися теперішнє завзяте винищування сего цінного і рідкого звіря.

РУМУНСЬКА КОРОЛЕВА ВДОВА ВИБИРАЄТЬСЯ ЗНОВА ДО АМЕРИКИ.

БУКАРЕШТ, 27. липня. — Румунська королева вдова рішилась відвідати знова Злучені Держави. Про сей свій намір заявила вона кореспондентови Есошіейтед Пресс. В подорож вибереться вона доперва тоді, коли промине час жалоби по королеви Фердинанді.

Сим разом буде вона вже подорожувати як цілком приватна особа, так що буде могла бувати, де схоче і робити, що її подобається і не буде тягаром для держави і муніціпальних властей, що силувались на як найкраще її приняттєм, а також буде вільна від сварок свого окруження. Її відвідини Злучених Держав не наступлять скорше, як підчас слідуючого літа.

ЗАСТРІЛЕНИЙ ЗАМІСЦЬ ОЛЕНЯ.

Нещасливий припадок стався в Етелберт в понеділок, 11. липня. Свояки Михайло і Василь Бурдейний вибралися на лови і підчас сего Михайло Бурдейний взяв чомусь свого товариша за оленя і вистрілив до него. Стріл попав у голову. Пораненого забрано до шпиталю, де він 10 годин пізнійше умер.

ПЛЯМИСТИЙ ТИФ НА ПІДКАРПАТТЮ.

В станиславівськім окрузі, в селах Грабовець, Космач, Хмелівка, Глубоке і инших, від початку року шириться в застрашаючий спосіб плямистий тиф. Дотепер занотовано кількадесять випадків смерти. Страшна пошесть шириться переважно в підгірських селах, де нема ніякого санітарного догляду, дезинфекційних средств; практикується так, що призначується здорових селян на варту біля хорих і в той спосіб поширюється пошесть. В селах панує рівночасно голод; про хліб нема мови, бараболя є рідким присмаком; їдять лободу, квас і ин. Ще й досі селяни мешкають в нужденних норах і барлогах, бо знищених війною забудовань не мають змоги відбудувати; в цих же селах панські фільварки цілком відбудовані. Доперва в маю ц. р. власти звернули увагу на пошесть. Приїхали лікарі, один, другий, лишили в селах постерунки поліції і на тім скінчилося. Добре, що побирають товсті пенсії по кількасот золотих місячно з фондів самоуправи і дієти. Це зовсім вистарчає для зьлокалізовання пошести і голоду.

ЗАМАХ НА УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО.

На гуманістичні відділи при головній академічній гімназії у Львові зголосилося було до вступного іспиту 52 кандидатів. День перед іспитом візвала кураторія директора заведення і заборонила йому переводити вступні іспити — так, що він замісць переведення вступних іспитів звернув у цьому дні документи родичам зголошених кандидатів. Пожадана є акція родичів і громадянства в цій справі.

СМЕРТЬ ҐРАФИНІ МАРКЕВИЧ.

В Доблині в Ірляндії умерла 15. липня ґрафиня Маркевич, через довгий час визначна в ірляндськім републиканськім русі. Родовита Ірляндка вона була вийшла замуж за білоруського шляхтича Маркевича, що вважав себе Поляком, і звідси походить її чудне як для Ірляндки імя. За участь в ірляндськім повстанню в 1916 році була засуджена на кару смерти, та сю кару замінено їй на тюрму і остаточно в 1917 р. зовсім її освободжено. Належала до сторонників Де Валери і була вибрана недавно до парляменту з його партії.

ЛІТАК НАЙДЕНО, ТА БЕЗ ЛЕТУНА.

В устю ріки Амазонки в Бразилії найшов один рибак останки літака; стверджено, що се був літак, котрим французький летун, капітан Сем Ромен, вилетів до Бразилії із Ст. Люї, Сенеґаль, 5. травня. Сей літак видіти 200 миль від берега Бразилії, однакож відтак він пропав. Знатоки, що оглядали останки літака, кажуть, що він мусів долетіти до берега щасливо, бо машина була в добрім стані і навіть колеса під літаком не були ушкоджені. Питанння лише, де подівся летун.

ЯК ПОЛЯКИ ПОБОРЮЮТЬ ЧАХОТКУ.

Відомо, що чахотка це страшна хороба і з нею треба боротися.

Отож польські урядові органи виповіли чахотці безпощадну війну:

В Станиславові зорганізовано „виставу пшецівґрузьлічнон" (в кождім случаю коштом кілька тисяч золотих).

В повітах „товариства для вальки з ґрузьліцон" по селах вислано обіжники, щоби вступати в члени і платити вкладки, докладно поучено, як треба відживлятись і взагалі боротися з чахоткою. „Видзял повятови" ухвалив виасигнувати 40,000 зл. на будову „пшеходні пшецівґрузьлічней" (певно гроші стягнуть із громад), 8,000 зол. на купно автомобіля особового, кілька тисяч зол. на будову гаражу і мешкання шоферови, 3,000 зол. на рік пенсії „лєкарькові", 3,000 зол. пенсії шоферови і т. д. І що думаєте — автомобіль вже такий є, гараж також вибудували, пенсії виплачують регулярно, тільки ще „пшеходні" не збудували, але вона вже є готова, тільки даймо гроші, купіть хату таки в „лєкаржа" і готово.

Одним словом, борються з чахоткою, щоби часом не дібралася через грубе панське сало до їх організму, а тими нещасними, котрим грозить ця пошесть, навіть не думають опікуватися.

Шкільна молодіж, діти незаможних, діти безземельних селян, діти бідних урядовців, армія голодуючих нуждарів — міліони жертв панського ладу, — гинуть з голоду, а про них ніхто не дбає, бо ситий голодного не знає.

СЕ СТАЛОСЯ В „АТЕЇСТИЧНІЙ" РОСІЇ.

Коли держава силоміць запроваджує атеїзм, то з того ще не виходить, що вона атеїстична. В Кустанії на Сибірі сталося таке: Чотирнацятьох релігійних фанатиків замкнулися в каплиці, підпалили каплицю і згоріли в ній, співаючи гимни. Фанатики вважали, що смерть в вогни допровадить їх до спасення. Вогнева сторожа не могла ні вгасити каплиці, ні виратувати фанатиків.

ПОРАХУНКИ УЧЕНИКІВ.

У Перемишлянах уч. 7-ої кляси Вільчинський, одержавши погану ноту з фізики, побив свого вчителя Шавдера палицею по голові. Кураторія стримала в усій гімназії роздачу свідоцтв і вислала з цього приводу. інспектора, щоби перевів слідство.

І В ФОМ ЛЕЙК ВИГРАЛИ УКРАЇНЦІ.

Українці з околиці Едмор виграли дві нагороди в Ювилейнім святі на Фом Лейк. Одна нагорода була за гарно прибраний віз, а друга, спеціяльна, за цілу українську часть програми, котра складалася з українських хорових виступів, і історичний похід, котрий складався з кількох флотів, що представляли історію українських поселенців у Канаді.

ЗАГОВІР НА ЖИТТЯ КАРЛА В ПАРИЖІ

ПОЛІЦІЯ СТЕРЕЖЕ ПАЛАТИ ПРИНЦА.

ПАРИЖ, 28. липня. — Поліційні французькі власти розслідують осторогу, яку одержав принц Карло, та в якій остережено його перед можливим заговором на його життя.

До палати принца зголосився бувший слуга одного індійського князя і переказав розмову, яку він підслухав, сидячи у бульонськім парку. Кількох людей мало висіти там з авта і стрітившися з другими, мали передати їм значні суми гроша у французьких банкнотах та при тім мали упімнути їх, що „все має бути покінчене до суботи", та коли всьо успішно удасться, обіцяли ще подвійну заплату за се.

Пращаючись, крикнув оден з сидячих у авті: „Не забудьте його адреси: 126 Бульвард Біно, Нюлї". Є се саме адреса, де мешкає принц Карло.

Поліція почала слідство що до вірогідности згаданої остороги та поставила сторожу коло палати Карла.

ДОДЕТ ХОЧЕ ВЕРНУТИ ДО ВЯЗНИЦІ.

ДОМАГАЄТЬСЯ НОВОГО БЕЗСТОРОННОГО СЛІДСТВА.

ПАРИЖ, 28. липня. — Французький журналіст і оден з монархістичних провідників, Лев Додет, що перед місяцем зістав звільнений з вязниці в Санте, на підставі фальшивого телефонічного розпорядження, заявив письменно французькому правительству, листом до управителя вязниці Барту, що поверне добровільно назад до вязниці, однак лише під услівем, що його зажалення, в якім він наводить нові докази на свою певинність, візьметься безсторонно і без упередження під розвагу.

БОРОДІН ПОКИНУВ ҐАНКОВ.

ПЕКІНҐ, 28. липня. — Михайло Бородін, дорадник націоналістичного правительства, а також причина непорозумінь між націоналістичними правительствами в Ґанкові і Нанкінґу, виїхав вчера спеціяльним потягом з поворотом до Совітської Росії.

Михайла Марковича Бородіна назначено совітським дорадником китайського правительства в Ґанкові у 1926 році. У послідніх часах став він одною з найвпливовіших осіб серед радикального крила ґанківської організації. Однак радикальне і умірковане крило націоналістичного правительства розійшлись по здобуттю Шанґгаю. Тоді то ґенерал Чіянг Кай-Шек став основателем умірковного правительства в Нанкінґу.

Серед китайських впливових кругів повстало сильне негодовання по причині занадто радикальної діяльности Бородіна і часто давались чути домагання, щоби його відкликати.

Також і жена Бородіна відгравала визначну ролю у китайськім визвольнім русі. Її арештували війска північного консервативного правительства в Пекіні, коли вона подорожувала на совітськім кораблі, щоби злучитися зі своїм чоловіком. Доперва послідного місяця випущено її з вязниці.

СТАЛІН ГОВОРИТЬ ЗНОВА ПРО ВІЙНУ.

МОСКВА, 28. липня. — По довшій мовчанці промовив знова Иосиф Сталін, оден з большевицьких провідників. Свої погляди на теперішну політичну ситуацію і полеміку з опозицією в большевицькій партії висказує він на сторінках часопису „Правда". Насамперед полемізує він з Троцьким, Зіновєвом і Радеком відносно політики Комінтерну в китайській ситуації.

„Називання політики Комінтерну в Китаю невідповідною і не-Ленінською, каже він, доказує, що наша опозиція цілком розійшлась з Леніном і є від нього так далека, як небо від землі".

Що до грози війни, то він каже, що хвилева стабілізація европейського і світового капіталізму саме закінчується. На вшу виходять нові соперники: Англія і Америка, Америка і Япан, Франція, Італія і Англія. Події в Австрії і загальний страйк в Англії є доказом слабости капіталістичної будови. Однак найстарша і найбільше капіталістично свідома імперіялістична держава, якою є Англія, стремить до того, щоби знищити Совітську Росію. На се, як доказ, наводить він обставину, що Англія намовила китайського ґенерала Чан-Со-Ліна зробити наїзд на рос. амбасаду в Пекіні і спричинила убийство посла Войкова в Варшаві. Англія органїзує дальше фінансову бльокаду Росії і обговорює тайно з европейськими державами антиросійську політику, фінансує еміґраційні круги України, Джорджії і инших кавказьких републик проти Росії. Вона також висилає найманих убийників, шпіонів і терористів в границі Росії.

АНҐЛІЯ ОРҐАНІЗУЄ ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ.

ПАРИЖ, 28. липня. — Бернард Лекаш, французький журналіст, по походженню Жид, що недавно вернув з поїздки по Совітській Росії, потверджує вістки, подані комуністичним часописом „Юманіте", що британське правительство порозумілось з представителями петлюрівських організацій в Парижі відносно зорганізовання Петлюрівців на Україні і викликання там повстання.

Одначе британська консервативна преса називає сі вістки фантастичними видумками. Британська амбасада в Парижі, як заявляють анґлійські часописи, рішила цілковито іґнорувати ті т. звані донесення, як не містячі в собі ні словечка правди.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВІДКЛИК ДО ПОДЛОСТИ

Промовляючи недавно на націоналістичній параді на воєнних теренах, французький премієр міністрів Пуанкаре зробив німецькому народови неаби яку пропозицію. Порадив він їм не більше не менче, тільки щоби Німці зложили всю вину за вибух світової війни на своїх монархів, себто Гогенцолернів і Габсбургів, та зажили собі з Французами мирним співжиттем.

Ся пропозиція відноситься до питання відповідальности за світову війну, від якої Французи відпекуються як чорт від свяченої води. Про сю справу Французи й вложили вже уступ у версайський договір, і в тому уступі зложили всю вину за війну на Німеччину, себто й на німецький нарід. Нині, коли історія розслідила почини війни та хилиться до того, щоби першу вину за починанне війни складати на Францію й Росію, французький премієр робить хитру пропозицію Німцям зложити вину на німецьких монархів та подати Французам руку, як невинний невинному.

Що й німецькі монархи причинилися немало до вибуху війни, сього заперечити не можна. Але складати на них усю вину, або хочби й головну частину, може хиба чоловік нечесний. Не може сього з чистою совістю зробити німецький народ.

Своєю пропозицією Пуанкаре радить Німцям зложити всю вину на людий, які будьщобудь були провідниками німецького народа в час війни. Отже Пуанкаре радить Німцям приняти на себе вину за війну, але сейчас зложити її на цісарів. Спосіб се практикований уже нераз у світі. Так у нашій історії Поляки, розгромивши козаків, ставили в першу умову видавати їм як головних виновників козацьких провідників. Деколи бунтарі робили се самі: в роспуці розгрому вони зганяли злість за невдачу на провідниках, хоча сі не були більше винуваті за розгром, як ті, що були ведені. Се бачимо й у менчих боротьбах. По кождій невдачі в усякій боротьбі є тхорі, які закривають свою утечу смородом. Виступають тоді люди, які нічого не зробили для виграння справи, а які вважаються в невдачі покликаними показувати пальцем на „винуватих" та камінувати провідників.

Таку хитро-безхарактерну пропозицію робить Пуанкаре німецькому народови. Цікаво тепер глядіти, чи поступлять Німці у 20-тім, як поступали Українці в 16-тім століттю.

ОРІЄНТАЦІЯ НА ВЛАСНІ СИЛИ

Старе се, і вічно живе гасло. Доводиться його чути і від прихильників його, і від противників. Історія українського народу за свою державність дає нам чимало прикладів для розглянення цього питання.

Нагадаймо собі хочби лише те, що пережив український нарід з часів останнього найбільшого гетьмана України Мазепи. Як раз від Мазепиних часів Україна прискореним темпом почала тратити ознаки своєї державности, поки не перетворено її в губернії „Єдіной Расії".

Коли Мазепа підняв свій меч проти московського рабства, то він покладав надії в боротьбі на Шведів, які провадили тоді війну з Москвою. Головну свою увагу він звернув на чужоземну допомогу й не старався як найширше зорганізувати свої власні сили, козацтво та поспільство. Він не приготовив українського народу душевно до необхідности й конечности розриву та війни з Москвою за українську державність. Він числив на те, що досить невеликої кількости його прихильників та вірного йому козацтва для того, щоби відорватися від Москви. Він числив на Шведів, як на головну силу.

У Шведів не вистарчило сил для дальшої боротьби з Москвинами, а Мазепа з своїми нечисленними прихильниками та невеликим військом не міг дати їм потрібної допомоги. І от сталася трагедія: під Полтавою Шведів розбито, а з тим пропали всі заміри Мазепи та його прихильників врятувати українську державу.

Наступник Мазепи гетьман Орлик вів величезну дипльоматичну працю, здобував прихильників українській державі серед багатьох европейських держав, але реальних наслідків з того для українського визволення не було. Знову причиною того було не так неприятливі міжнародні обставини, як те, що сама Україна не була приготована до боротьби за державність. Сама Україна не була сильно зорганізована й підготована до боротьби, хоч Орлик ізза кордону такі спроби увесь час робив. На Україні не було власних сил, щоби зробити велике повстання, роспочати боротьбу чи яку иншу акцію, що моглоби дати приключку прихильників до ідеї української державности европейським державам прийти на допомогу Україні. Україна не викресала з себе вогню, а ніхто инший не хотів, та може й не міг, власними руками роздувати його для визволення українського народа. Крім того досить ще свіжий був приклад зі Шведами, які, сподіваючись на Україні знайти собі могутню підтримку, загналися аж до Полтави де й стратили всі наслідки своїх довгорічних перемог над Москвою.

Коли в українських масах ідея української державности все більше замірала й забувалася, то всеж вона й жила серед поодиноких синів українського народу.

Тут пригадаємо хоч подорож ґрафа Капніста до Прусів, щоби знайти там підтримку для боротьби за українську державність. Подорож та не дала позитивних наслідків знову тому, що Пруси не бачили, щоби український нарід став до боротьби за свою державність, або хоч би виявив прагнення до здобуття її. Отже не було й тоді власних сил, а чужинець ніколи не стане боротися за інтереси другого.

Нарешті прийшла остання, перед Великою світовою війною, нагода серед міжнародньої завірухи знайти чинники, якіб допомогли створенню української держави. Це була так звана Кримська Війна 1853-6 року. Тоді проти Росії, з Туреччиною воювала майже вся Европа. Головний терен війни був на стародавніх землях України. Знову знайшлися українські патріоти, які хотіли використати, як здавалося, сприятливі міжнародні обставини, для відновлення української державности. Утворено таємний комітет визволення України, який розвинув відповідну акцію за кордоном і слабшу на землях України. Щоби відновити державність, той комітет вирішив літи нещасливим шляхом гетьмана Дорошенка й створити українську державу під протекторатом Туреччини. В тій ціли комітет цей за підписом тепер уже забутих та й тоді маловідомих українському загалови ґенералів: князя Дабіжа, Фрайченка, Катарджі та громадян: Образа, Драмби і Башати, подав до Туреччини відповідний меморандум. В турецькій армії створено навіть українську дивізію, під керуванням Михайла Чайківського (Садик-Баші), і вона не раз визначилася в боротьбі з Москалями й завдала їм сильні поразки, (наприклад, під Силістрією). Дивізія та була сформована з нащадків Запорожців, які по зруйнованню Січи опинилися на терені Туреччини.

Всеж і ця акція не дала жаданих наслідків. Головна причина тому, — знову брак власних сил. Кождий, що тоді піднімав гасло боротьби за українську державність, сподівався на всенародне повстання, сподівалися, що український народ стане до активної боротьби. Але того не сталося. Український нарід у своїй масі тоді ще спав твердим сном, хоч по українській землі вже лунало мов грім і блискавка слово Тараса Шевченка. Нарід наш ще тоді був „німим підлим рабом", який не мав відваги й бажання стати до боротьби за своє визволення та за власну державу.

Лише з часів Шевченка гасло боротьби за створення української державности почало більше поширюватись та захоплювати ширші кола й нарешті протискатися в народні маси.

І стала нова нагода до створення української держави. Велика Війна, російська революція, роспад Австрії, — сприяли створенню нашої державности. Але Українці до цього великого завдання ще не були підготовані ні ідеольоґічно, ні психольоґічно, ні практично. Тому знову виникли орієнтації на чужі сили, шукання в чужих підтримки до створення своєї держави.

Хоч і сей раз не осягнули Українці поставленої мети, Суверенної й Соборної Держави, всеж ми зробили далеко більше для прискорення здійснення цього ніж за всі попередні рази. Знову причиною цього не міжнародні сприятливі обставини, а те головне, що тепер боротьба за українську державність захопила ширші кола українського народу, захопила глибини його мас. Отже все, що здобуто позитивного в останній боротьбі, здобуто лише власними силами. Тому імперативом повинно бути для нас і на далі гасло „орієнтація на власні сили". Лише сам нарід, власними силами, боротьбою й кровю здобуде собі державу. З цього випливають наші щоденні практичні завдання у праці на національнім полі.

Дурний, хто помилок лякаючись,
Не сміє братися до діла, —
Так, якби я не їв, лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.
Ів. Франко.

ЗОЛОТІ СЛОВА Т. ШЕВЧЕНКА.

Оттак, люде, научайтесь
Ворогам прощати.

Бог карає неправих,
Правим помагає.

Такая то доля тая, —
Хоч і не шукайте:
Кого схоче — сама найде
У колисці найде.

Поки живе надія в хаті,
Нехай живе, не виганяй!

Слово: „мама" — великеє,
Найкращеє слово!

Добре жить
Тому, чия душа і дума
Добро навчалася любить.

ПРОСВІТИТЕЛЬ ПРИКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

В тяжких часах було на Підкарпатській Руси-Україні кількох людей, що своїм грімким словом пробуджували дрімаючий нарід і ратували його від цілковитої загибелі.

До таких людей належав і отець Олександер Духнович, якого можна порівнати з галицьким Маркіяном Шашкевичем. Олександер Духнович уродився в селі Тополі, земплинської жупи, 1803 року. Його молодість припадає на дуже тяжкі часи для підкарпатських Українців. Селяни терпіли від панщини і роботизни та були віддані на ласку панів. Образовані люде училися в латинських школах і стидалися рідної мови, як тоді її називали „простого язика" і своїм браттям-селянам не хотіли нічо помагати.

Тимчасом Українці в Галичині і на Великій Україні вже були пробудилися і кликали всіх до помочи свому народові. Голос пробудженого життя доходив і на Підкарпатську Русь-Україну. Молодий Духнович кінчив тоді богословські школи і став священиком. Він відізвався грімкою піснею до своїх братів.—Підкарпатські Русини, оставте глубокий сон! Чи не видите, що другі народи встали? Беріться до роботи і оріть запустілу ниву!

А против таких Українців, що називали себе „Мадярами", написав стишок:

— Я Русин був, єсьм і буду!

Таких людей, що піснями промовляють до нас, називаємо поетами. Таким поетом і був о. Духнович.

Його пісні промовляли до серця народу і додавали сили до праці над піднесенням підкарпатських Українців.

Духнович складав не лише пісні, котрі загрівали до роботи, він і сам брався до просвіти народа. Він знав, що школа найскорше поведе нарід до кращої долі. Через те писав він книжки для українських шкіл, як буквар, граматику, біблію і молитвенник.

Духнович як священик працював на селі. Там ще блище пізнався і зжився з народом. Опісля перенесли його до Пряшева, де прожив аж до своєї смерти, що наступила у 1865 році.

Чуючи кінець свого життя, написав він ще пісню, у якій просив, подібно як Т. Шевченко у своїм „Заповіті", щоби його поховали:

На Бескиді, вріднім краю,
В тім ісконно руськім раю,
Де світ узрів, мам лежати,
Хочу вічно спочивати.

ЯКБИ...

Якби само великеє страждання
Могло тебе, Вкраїно, відкупити, —
Булоб твоє велике панування,
Ніколи-б ти не мусіла вступити.

Якби могучість, щастя і свобода
Відмірялись по морі крови й сліз,
Пролитих з серця і з очей народа, —
То хто-б з тобою супірництво зніс?
Ів. Франко.

Др. Фрид. Папе.

ЯК ПОЛЯКИ ЗДОБУВАЛИ ЛЬВІВ

(З „гісторії м. Львова", Львів, 1924).

В ночі з 31. жовтня на 1. листопада 1918, відбувся замах (у Львові). Замах Українців був підготований від довшого часу. Поголоски про підготований замах Українців кружляли на довго наперед по Львові, не находили одначе віри у польських кермуючих кругів. Підчас коли Польська Ліквідаційна Комісія в Кракові готовилася до переговорів з австрійськими властями і з тодішним намісником ґр. Гуйном о передачу влади, Українці викінчували останні приготовання і згаданої ночі опанували війском усі державні і міські будинки, займаючи без опору ціле місто. Раннім ранком 1. листопада побачили мешканці Львова на ратуші повівайчий український прапор. Владу обняла Українська Національна Рада, проголосила утворення Західно - Української Народньої Республики і взивала населення до задержання спокою. Командантом міста став отаман Вітовський, який проголосив сейчас стан облоги.

Страх упав на місто, (розуміється на польське населення). Здавалося, що все страчене. Не стратила однак віри польська львівська молодь. Ще дня 31 жовтня зарядила Польська Військова Орґанізація в Академічнім Домі мобілізацію, инша група леґіоністів зібралася в школі ім. Сенкевіча під командою майора Табор-Тржесьньовського. Ця школа розпочала перший опір українському війску і дала клич до боротьби. Рівночасно дійшло до порозуміння між провідниками політичних партій. Командантом вибрано кап. Чеслава Мончиньского, який безпроволочно обняв провід боротьби. Занадто свіжі ще ті події і занадто докладно вже звісні, щоби ширше над ними розводитися. Три тижні вуличних боротьб були одним непрірваним пасмом посвяти і геройства. А героєм тих боротьб по польській стороні стала львівська молодь, „Дзєці львовскє", побіч технічної і університетської молоді, ґімназійні ученики, ремісничa і робітнича молодіж, а також усі ті шари населення, що у звичайних нормальних умовинах стоять поза скобками суспільного життя, а яких називають загально „батярами". Коло них рука в руку станули у перших рядах львівські залізничники. Не забракло теж у тій боротьбі і польського жіноцтва, яке не лише у позафронтовій службі взяло участь, але також частогусто і з крісом в руці маніфестувало свій патріотизм і зачалася війна..

Найзавзятіщі бої велися коло Головного Двірця, площі Бема, Головної Почти і Кадетської Школи. Раз здобуті позиції ставали вихідною точкою до нових випадів. Вкінці по трох тижнях зближався конець боротьби. Прийшла довго очікувана відсіч під проводом ґен. Рої. По дводневнім перемирю з Українцями (19 і 20. листопада послідував ґенеральний наступ Поляків, який змусив Українців до відступу (дня 22. листопада).

Франц Мольнар.

НЕДІЛЬНИЙ ГІСТЬ

Літник: Діти, відступіться від барієри, поки поїзд стоїть тут.

Жінка: Там... там... у ваґоні другої кляси... (Хапається за серце).

Чоловік: Що там такого?

Жінка: Милий Боже, він саме виходить із ваґону.

Чоловік: Хто?

Жінка: Не бачиш? Сепкиш!

Чоловік: До чорта, тепер уже ціла неділя нічого не варта. Раз на тиждень приїзджу тут на свіжий воздух і навіть тут... тьфу! (Відповідає на поздоровленне Сепкиша, якого лице аж сяє ввічливістю).

Жінка: То страшне! А не казала я, що треба нам поїхати над море? Ані однісенької спокійної неділі не маємо... (В неї пробуджується надія): А може він зовсім не прийде до нас?

Чоловік: Тихо! Сепкиш усе заходить до того, хто його найменше бажає собі.

(Подорожні вганяють сюди й туди. Чоловіки, як побачили Сепкиша, кличуть своїх жінок. На дорозі, вкритій курявою, втікають матері до літнища, дають знак тим, що йдуть напроти них, щоби завертали, бо Сепкиш уже тут. Сепкиш, із парасолею в руці, оглядається довкола й усміхається. Богато із подорожних відвертається до нього спиною).

Жінка: Ах, Боже... він іде до нас...

Чоловік: Вдай, ніби не бачиш його...

Жінка: Коби лише так вдалося! (Відвертається).

Чоловік: Що за щастя! Він нас не запримітив.

Маленький Івась: Тату, тату, дивися, вуйко Сепкиш є тут!

Чоловік: Пст!

Малий Івась (уперто): Вуйко Сепкиш!

Жінка: Івася зараз завтра відішлю до бабусі... (усміхається): Добрийдень, пане Сепкиш!

Чоловік: Здорові були у літнищі!

Сепкиш: Добрийдень... Дуже мені приємно, що ви ждали на мене.

Чоловік: О, прошу...

Жінка: То дрібниця. Отже, до побачення, пане Сепкиш, ми вже мусимо йти.

Чоловік (спішно): До побачення!

Сепкиш (спокійно): Я також іду.

(Ідуть до літнища. Інші літники усміхаються злобно. Чоловік похнюпив голову. Дехто поглядає вдячно у небо, що охоронило їх від Сепкиша. Ті, що стрічають їх, кланяються низько, начеб хотіли сказати: „Честь мученикам").

Голос (їм за плечима): Не тішся так дуже, Мальвино, хто зна, чи він на другу неділю не прийде до нас!

Чоловік (із останньою іскрою надії до Сепкиша): Ви певно до Франківських?

Сепкиш: Ні.

Чоловік: То... може... до Любицьких?

Сепкиш: Ні.

Чоловік: Гм. То може ви лише так... до першого-ліпшого?

Сепкиш: Ні.

Чоловік (лише з трудом може заволодіти над собою): Але чейже не до... нас?

Сепкиш: А власне до вас. Що скажете на те, чи не хлопець із мене? Я просто спакувався і виїхав сюди.

Чоловік: Але то дуже неприємно: приїхати передполуднем, а вже пополудні вертати до міста.

Сепкиш: Та я так і не гадаю робити.

Чоловік (переляканий): Що?

Сепкиш: Так скажіть: Чи не хлопець із мене? Я переночую!

Чоловік: То хиба вже нема Бога...

Жінка: Алеж, чоловіче... не гніви Бога. (Нечайно): Ви й не уявляєте собі, пане Сепкиш, які то вигідні кімнати і чудові ліжка є в тутешній гостинниці!

Чоловік: І не дорого!

Жінка: І чистенько!

Сепкиш (спокійно): Таж тут усього одна гостинниця.

Чоловік: Даруйте... (сердито): зрештою між гостинницею і гостинницею є також ріжниці!

Сепкиш: Ні, вже краще пересплюся у вас. Навіщо ще викидати гроші на готелі?

Чоловік: Прийшла мені на думку цікава річ: у самій речі, мені всеодно хто вмирає... чи не так? Чи несуть до гробу цього чи того — природа не богато питається. Та звичайно вмирають саме ті, котрих ми любимо, а не ті... (поглядає на Сепкиша).

Жінка: Як то легко людина може на місці впасти трупом...

Сепкиш: Дітоньки, як би ви знали, який я голоден, то ви не фільозофували би стільки. Я голоден, наче вовк. Як два вовки.

Чоловік: У гостинниці варять дуже добре. Ми також кажемо приносити собі звідтам харч.

Жінка: Та заки принесуть, воно вистигне.

Сепкиш: Лікар і так заборонив мені їсти горячі страви.

Чоловік (із люти кричить до Сепкиша): Ми вже в дома, пане Сепкиш!

Жінка: Вважайте, від брами йде пять сходів на діл.

Чоловік: То неправда! Йдіть лише просто, пане Сепкиш.

Жінка: Алеж.

Чоловік: Може зломить собі карк...

(Сепкиш цілий і здоровий вийшов на веранду. Жінка впялила очи перед себе, чоловік похнюпив голову).

Сепкиш: Коли позволите, я здійму блюзку... так... так добре... лише в сорочці.

(З веранди сусіднього дому приглядаються льорнеткою тій сцені. Сепкиш сідає у фотель і роззувається).

Чоловік: Коли подумаю, скільки тарних, добрих людей вмирає, а при житті лишаються якраз ті, що...

(Поглядає на Сепкиша і вибухає плачем).

Сепкиш: Але тепер дайте мені газетку і дайте мені трохи переспатися... так... дякую... (Укладається вигідно). Алеж бо то спека, до чорта! Дітоньки, колиб ви знали, яка то мука для мене така подорож із міста сюди до літнища... а все задля вас...

(Він засипляє).

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

„Учитель" — Допись не може бути поміщена. В ній Ви полемізуєте з другим дописувателем, але не після правил чесної полеміки. Одним з перших правил такої полеміки є: ніколи не перекручувати арґументів противника. Не треба підсувати противникови того, чого він не хотів сказати, ані не сказав. Полемізувати з чужими поглядами можна, але се мусять бути справді погляди Вашого противника, а не те, що Вам здається, що є поглядами Вашого противника. Коли Ви поборюєте противника за те, чого він не сказав, або не хотів сказати, то Ви сим не доказуєте, що Ваш противник не має слушности, але що Ви слушности не маєте, або маєте злу вдачу, що Ви не вмієте вдержати міри, або навіть, що Ви не держитеся правил чесного поступовання. — Длятого, даючи нераз місце ріжним дописувателям на полеміку з другими, редакція рівночасно не допускала тих дописувателів, які надуживали свобідної дискусії на те, щоби напасти на своїх противників несправедливо. Се право редакція примінює тепер і до Вас. Напишіть другу допись, заступайтеся за тим самим поглядом але пропустіть усі виступи проти людий другої сторони, в яких Ви закидуєте їм погляди, яких вони не висказали, а редакція Вам помістить допись.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

В ЧОМУ ЛЕЖИТЬ СИЛА НАРОДУ?

Поневолений нарід, який бореться о свою независимість, не може виборотн собі волі, коли він не є богатим. Для боротьби, так на полі культурному, як і на полі бою, де ведеться війна нищення й смерти, треба гроший, капіталу.

Для культурної боротьби треба видавати: ґазети, журнали, книжки, треба вести заграничну пропаґанду, треба фінансувати культурно-просвітні огнища, як „Просвіта", „Рідна Школа", які плекають великі ідеї та виховують діти на дорослих і зрілих горожан своєї держави.

В боротьбі, такби сказати, фізичній, де сили народа бються з оружжям в руці, треба гроший на амуніцію, оружжя, вбрання, поживу, медикаменти та инше.

А звідки-ж їх взяти? Чи нема на це способу? Звідки беруть ці гроші инші народи? Бог же спеціяльного чуда хиба для них не робить!

Ні. Бог не робить. Чудом цим є сила економічна! Економічна сила, витвір рідного промислу й торговлі! Нарід, що **„дійсно"** бажає волі і має розуміння вільного життя, витворює в себе рідний промисл, та піддержує домашню торговлю, і, хоч в неволі, він бойкотує чужі вироби, чужих, ворожих йому торговців, а йде, купує всьо в себе, у своїх людий! Тоді народний гріш, який видається на конечні товари, обертається в крузі свойого інтересу, збільшує фінанси своїх торговців.

Торговці знова, вірючи в силу збільшених фінансів, та підпертя своїх людий, розширюють свою торговлю, стараються побороти ворожих своїй нації купців, — і в цей спосіб поволи, крок за кроком, але певно випирають чужинців і беруть торговлю в свої руки. Доконавши відтак цього маленького діла, вони лучаться в чисто народні синдикати, а часто й у державні.

Для великої торговлі потреба рідного промислу, щоб засоблювати своїх купців своїми товарами. Чужий матеріял усувається, добувається свій сирівець, з нього витворюється свій товар, а гроші народні впливають в свою касу! В цей спосіб автохтони мають роботу, заняття, а торговля, засоблена в свій, дешевий товар, може кинути його на чужий ринок понизше конкуренційної ціни; — впливом цього всього є загальний добробут.

Добрий і забезпечений добробут усуває всяку жебранину, — бо тоді нарід може сипати грішми на всі культурні цілі, та вразі національної небезпеки легко зібрати міліони для оборони.

Так, але це все може виглядає за теоретично. Тому — хто бажає собі — хай перестудіює боротьбу Ляхів, щоби про це переконатися.

А ми тепер вдаймося в життя нас самих в Америці і приглянься самим собі.

Американські Українці, з яких би вони подільних земель України не походили, всі жалують своєї вітчини, гризуться долею своїх братів.

Стараються допомогти рідному краєви здобути волю, робили і роблять збірки на визвольну боротьбу, на інвалідів, на сироти, „Рідну Школу", „Просвіту" — бурси та инше. Та це все робиться доривочно, часто безпляново, хоч з доброю волею і в добрій вірі — та все-ж таки це була певного рода жебранина.

Аґітація та віча робили роботу жмудну, тяжку. а часто невдячну серед бідної нашої іміґрації тоді, коли инші народи з „національного" чи „партійного" обовязків — скидали міліони.

А це тому, що ми, Українці, бідні!

Ясна річ, не можемо збудувати України в Америці, але ми можемо зібрати часть фінансової сили, якої бракує нашому народові в краю!

І коли ми бідні, так в цьому ніхто не винен, лиш ми самі! Америка богата, вона дає кождій здібній людині нагоду вибитися на верх і взяти свою долю за чуба і жити.

Українці, колективно беручи, є найбіднійші й найслабше економічно зорганізовані! Правда, є богаті одиниці, та їх на пальцях перерахуєщ, а кромі цього загально їм завидується і не підпирається, а вони знову в свою чергу нехтують собі всякі збірки на народні цілі. Вони дають свої лепти з національного обовязку, так як кождий инший, але не вибиваються на верх, бо таки правду сказати, — наші люди знають своїх „бизнесменів" тоді, як збірку роблять, але щоби купити у них якусь річ, так ні, вони вже й так за богаті.

Значиться, ми загально не розуміємо свойого убожества національного, не розуміємо фінансової сили для національної боротьби і тому губимо не лише себе і своїх торговців, але й народню справу.

Представмо собі таке:

Між Українцями в одному місточкови є швець. Це теж, хоч цехіст, та бизнесмен, назвім його найбіднійшим! Від рана до пізної ночи він сліпає сердега над подертими черевиками, такими, що вже нікуди не годяться, але він їх поправляє, бо треба жити! І сам бідує, і рідня не знає гаразду. Та, якби всі Українці, що коло нього живуть, давали йому всі направки, „підпирали" його, замісць чужого, так він би ліпше жив, рідня не бідувалаб, а навіть, як Українці прийшлиб до нього по колекті, так цей бідний швець, що сьогодня не може дати одного цента, дав би може і $10 або більше, і сказав би: „Нарід дав заробити — хай і бере"!

Таке саме і з кравцем, і так в гору по щеблях всіх галузий торговлі, та навіть великих „офісів", адвокатів, лікарів і т. д.

Колиб всі галузі американської торговлі були в руках Українців, припорціонально до скількости Українців, ми не мусілиб купувати в чужинців, давати їм свою кервавицю. Наш гріш міг би бути в руках Українців. Ці торговлі, очевидно, не моглиб робити всеї роботи і вони мусілиб давати місце праці і зарібку українським дітям, а заразом щедрою рукою піддержувалиб народню справу. І сьогодня ми читалиб в ґазеті, що на „Дім Інвалідів" дало по **сто долярів** або і більше, не **двох** чи **трох** „бизнесменів", але **двіста,** і вони самі вибудувалиб цей дім; вже і Сиротинець Українського Народного Союза красувавбися, повіваючи гордо національним прапором серед американського неба!

І так всюди, кожду справу лекше булоб зробити! А покищо ми одні других ненавидимо, ми завидуємо своїм „бизнесменам", а вони знов нехтують наші жебрання!

Богато разів приходилось мені чувати таке: „Мені старий край нічого не дав! Я не жию зі своїх людий, так і давати не потрібую!"

Такі і того рода болючі відповіди ви часто почуєте. Та це не повинно бути. Ми вже раз повинні стати дорослими і розумними людьми, а не маленькими дітьми!

Зрозуміймо, що співаючи гимн „Ще не вмерла Україна", або проклинаючи Ляха, Москаля чи Румуна, та ненавидячи себе взаїмно, ми ніколи не діждемося кращої долі рідного краю!

Справедливий вислід є лиш у взаїмному довірю, в розумінню себе самих і національних інтересів.

В лучности національній як і в фінансовій лежить вся наша сила. Та перше треба фінансової лучности, щоб була національна!

І коли подумаємо спокійно і розважно, так мусимо собі сказати правду в очи, що є богато наших добрих і чесних купців, яких однак не піддержуємо лиш із зависти!

Зависть і злоба не розвинуть рідної торговлі, не здобудуть народних фінансів, без яких годі вести боротьбу за національне життя!

П. Ковальчик.

Линден, 7/22, 1927.

ПРИПОВІДКИ.

1) На Бога складайся, **розумуж тримайся.**

2) Жили наші діди — не знали біди; стали жить онуки — набралися муки.

3) У Ляхів — пани, на Москві — ребята, а у нас — брати.

4) Доти чоловік добрий, доки його десятником не поставлять.

5) Коли ти не пиріг, то й не пирожися.

6) Коли є хліба край, то й під вербою рай.

7) Що було, то спливло.

8) Де лихо пристане, там і трава вяне.

9. Не тоді лижи мені губи, як солодкі — тоді мені лижи, як гіркі.

10) Від ледачого поли вріж, та втікай.

11) Коли люде до тебе добрі, а ти будь ліпший.

12) Піди до Кракова, всюди біда однакова; піди і за Карпати, то треба бідувати.

КНИГИ.

Книги — морська глибина:
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивні перли виносить.

Ів. Франко.

ЩО ТАКЕ ГЕРОЙСТВО?

ЧИ ЛИНДБЕРҐ І ЧЕЙМБЕРЛИН ГЕРОЇ?

Після перелету Атлянтійського океану Линдберґом і Чеймберлином, стали обох переможців називати героями останніх днів. Це дало привід одному німецькому часописові поставити собі питання: чи те, що зробили Линдберґ і Чеймберлин, є геройством, чи ні.

Питання цікаве.

Що таке геройство?

Відповідь на це питання важка. Візьмім приклади. В ріку впав хлопчина. Другий, старший хлопець, що не вміє плавати, кидається у воду. Не вирятовує дитини і сам топиться. А другий випадок подібний. Ріжниця в тім, що хлопець вміє пливати і вирятовує дитину.

Один і другий випадок називаємо геройством. В однім і другім випадку хлопець наражував своє власне життя для ратування другого, чужого життя. Чи в той мент, коли він кидався у воду на рятунок дитини, хлопець думав про те, що зробивши цей вчинок, він стане славним, стане героєм? Чи думав перший з них, що він не вміє пливати і не врятувавши дитини, напевно втоне? Чи другий кидався тому рятувати дитину, що він вміє пливати і тому не загрожує йому ніяка небезпека? Ніколи в світі. Ні один ні другий хлопець про все те не думали. Перед їх очима відбувалася подія. Було загрожене життя дитини. Рятунок мусів бути моментальний, негайний. Тут не було часу думати про щонебудь. Треба було рішатися в один мент. Але це рішення в обох випадках не було рішучо впливом якогось розумовання. Його спричинила внутрішня спонука, що наказала кинутися в хвилі ріки для ратовання дитини. Ця внутрішня спонука — це особлива і єдина черта геройської вдачі. І кожний вчинок, який виконано наслідком тої внутрішньої спонуки і є геройством, а чоловік, що той вчинок зробив, є безсумнівно героєм.

Щоби назвати якийсь вчинок геройством, нам не треба звертати уваги на те, серед яких обставин він був зроблений, бо обставини тільки в деякій мірі збільшують або зменшують ціну геройства. Для нас важне тільки те, чи той вчинок був виконаний з тої внутрішньої спонуки чи ні. Якже це взнати? Дуже просто. Кожний такий незвичайний вчинок, в якому справник наражує своє власне життя чи наражується взагалі на якусь небезпеку для себе, щоби тільки врятувати когось другого, мусить бути виконаний тільки з тої внутрішньої спонуки. Колиб тої спонуки не було, не булоби вчинку.

Словом: геройські вчинки можуть робити тільки геройські вдачі, тільки герої, цебто люде, у яких та внутрішня спонука є характеристичною чертою. В кого тої характеристичної черти нема, той ніколи не зробить ніякого геройського вчинку.

Німецький часопис закинув Линдберґові, що його перелету понад Атлянтійським океаном не може назвати геройством, бо хоча він вправді наражався на велику небезпеку, що впала на голови Ненжесера і Колі, то з другого боку він знав, що після успіху його чекає велика грошева премія і слава.

Так! Линдберґ не міг не знати про те останнє, але воно не спонукало його до подорожі понад океаном. Таж ця премія не була оголошена безпосередньо перед віддетом Линдберґа, а багато перед тим. Чому-ж не було смільчаків, щоби відважилися для тої премії і слави пуститися в цю небезпечну мандрівку? Бо тут справа в чому иншому. Тут мало було примани премії і слави, а треба було мати ту внутрішню спонуку, ту геройську жилку, що так скажемо. Коли Линдберґ рішався перелетіти океан, то він хіба найменше думав про премію і славу. Одно і друге прийшло до нього без його бажання, але прийшло, бо особливо те друге йде завсіди в парі з геройством.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

291.

Фолансбі, Вест Ва.

Хвальний Заряде! — Хоч я не є членом У. Н. Союза, то дуже мені по серці та інституція для наших сиріт і немічних старців, яку він хоче побудувати. Посилаю Вам на ту ціль свою скромну жертву ($2.25), а як Бог поможе, то колись дам більше. Я є тої думки, що з Сиротинця-Захисту У. Н. Союза будуть користати не лише члени сеї орґанізації, але і ширший наш загал, тож обовязком кождого свідомого Українця (чи Українки) таку інституцію з усеї сили попирати. — Іван Банах.

292.

Братство Пресв. Богородиці в Лейтроб, Па., відділ 61. У. Н. Союза.

Хвальний Заряде! — Наше братство жертвувало на Сиротинець У. Н. Союза зі своєї каси $5.00, а поодинокі члени $18.00, то разом висилаємо на Вашу адресу $23.00. Як Бог дасть прожити при добрім здоровлю, то ми не забудемо, що така інституція як Сиротинець потребує сталої і більшої ніж доси підмоги. Коби тільки всі члени нашої орґанізації зрозуміли як слід свої обовязки, то й на Сиротинець-Захист У. Н. Союза не треба ждати аж до другого чи третього покоління... Ану, Родимці, возьмімся гуртом до праці і не чекаймо, що нашу роботу зробить за нас хтось инший! — Уряд братства: Петро Марутяк, предс.; Антін Скубяк, секр.

293.

Бр. св. Петра і Павла в Фраквіл, Па., відділ 242 У. Н. Союза.

Хвальний Заряде! — Члени нашого відділу, в числі 23, зложили на Сиротинець У. Н. Союза по $1.00 — разом $23.00, які ми висилаємо на Вашу адресу. Хоч у нас часи не найліпші і за гроші доволі тяжко, то все таки ми не думаємо, що наша жертва обмежиться до тих 23 долярів, бо як члени У. Н. Союза Сиротинця не збудують, то хтож инший його збудує? — Андрій Коропчак, секретар.

(Дальше буде).

Не хвалися родом своїм,
Що ти благородний,
Най діла твої покажуть,
Чи й чого ти годний.
Коли скажеш: „Батько пан був,
А брати святії,
Мати до всіх милосердна",
То не май надії,
Коли сим ти наче вовк той
Вівці жреш чужії.

Ів. Франко.

НАДНАЛІГ.

Ріжні налоги налягають на людей: один любить чарку, другий тютюн, третій спорт, четвертий лови, пятий це, шестий те, а хтось знову пропадає за картами. Але всеж таки ніодин з тих налогів не встоїться перед першим з перших, перед наймогутнішим з наймогутніших. — Перед коханням.

Ще коли хтось заразиться ним у ґімназії, то всеж таки воно не виключає інших налогів: совганки чи кічки, хоч помітно їх обмежує, так само як науку і добрі обичаї. Але коли кохання нападе чоловіка старшого, що гірше: жонатого, тоді він віддав би за нього все: від своїх налогів до директорів включно.

Пізнав я недавно одного з таких жонатих. Сорок літ проблукав він по галицькій пустині з трома колодами карт: до віста, тарока та преферанса, і здавалося, нема в світі нічого, щоб могло йому заступити „робра", „пулю" чи інший „шнурок".

Аж прийшло кохання... Неждано і несподівано, як смерть або каліцтво в українській драмі. Прийшло, щоб узяти його в свою власть так сильно і неподільно, як ще ніколи не бувало. Адже він перед чверть віком оженився, перед трицятьма літами став батьком, але такого почування не мав ні першого ні другого разу. Аж прийшло правдиве, велике і переможне кохання.

Мало воно чорне кучеряве волосся, пивні очі, малинові уста і двацять років (не тих номінальних або метрикальних, а фактичних!) — „Любов сліпа"! сказав свого часу Бен Акіба, чи якийсь інший стислий фільософ.

Скільки разів я переконувався про це на собі і своїх знакомих, а все таки доля хотіла ще дати мені один доказ більше.

Старший закоханий не вдержав своїх почувань серед чотирох стін душі і зрадився з ними перед добрими людьми, грубо молодшими від нього.— Щоби зробити вибраній свого серця бодай якусь приємність, зааранжував прогульку на село.

— Заграємо собі на лоні природи преферанса, віста, тарока, лябета, або чого хочете! — говорив до молодих людей, з яких один був дуже добре вбраний, а ще ліпше виджений у жіночих кругах. — Поїхали...

Старший закоханий віз у кишені три колодки карт, а в серці наївне переконання про вірність двацятилітньої жінки до піввікового мущини.

Добре вбраний, а ще ліпше бачений молодець зразу обіцював собі піти на козла в ліси, але по дорозі і на місці змінив плян: зрезиґнував з козла, а засівся на серну.

Жовта заздрість застелила лице старшого закоханого. Ходив як окаяний, з кута в кут, співав якісь — серце роздираючи своїм фальшом і траґізмом — романси та блимав очима як Загарів у ролі Отелля. Вкінці не видержав... Скориставши з хвилевої неприсутности небезпечного суперника, вхопив вибрану свого серця і серед бурі потаскав її до залізниці.

Молодий суперник вернувши в хату, застав у ній тільки господаря і... три колодки забутих карт. Господар ґратулював молодому чоловікові успіху, молодий чоловік усміхався певний виграної, а три колодки карт тихо плакали за своїм довголітнім приятелем.

Врешті з тарокових карт виліз Паґат, поклонився молодому чоловікові і сказав:

— Верніть його нам!

— Постараюся! — відповів молодець, причесав лисину і рушив до залізниці.

Галактіон Чіпка.

— Так мій любий, я перейшов у мойому житті без цента у кишені, леше з моєю інтеліґенцією.

— Отже ти належиш до тих, які зачинають від нічого.

В домі божевільних.

— Подумайте лише, пане професор, отсей нещасний уявляє собі, що він син божий. Колиб так було, то я чей же мусів би це знати?

— Чому?

— Або ви не знаєте, що я Бог?

—o—

У гостинниці.

Вейтер (до гостя): Пане, ви заплатили рахунок, але забули за вейтера.

Гість: Як то, я'їв також вейтера?

ПОКЛИК ДО ГРОМАДЯН МІСТА ДУНАЇВА, ПОВІТ ПЕРЕМИШЛЯНИ.

Кождий з нас знає, як плило життя в нашім місточку перед війною. Кождий знає, якою славою тішився Дунаїв „найбільш зацофаного" зі всіх осель і так дикого перемишлянського повіту. Хотяй завдяки одиницям кілька разів Дунаївчани пробували пробудитись з того блаженного сну і піти слідами других, та на жаль, ті спроби все кінчились неудачно, задля браку витревалости в боротьбі з зайшлою ляцькою шляхтою. І тепер, коли наші родимці, не звертаючи уваги на той матеріяльний стан, в якім опинились по воєннім лихоліттю, ще й до того під ляцьким обухом, взялись серіозно до будови Народного Дому, ми, Дунаївчане в Америці, повинні стати всі як один і помогти довершити се велике діло. Нехай цей раз увінчається успіхом розпочате діло і нехай Дунаїв стане в ряді других борців за кращу будуччину.

По близші інформації як і грошеві жертви просимо Вас, дорогі родимці, слати на адресу: С. Мудрейко, 554½ E. 12 St., New York, N. Y., або „Єдність" кооп. з об. пор. в Дунаїві.

До тепер зложили жертви як слідує: Тов. Дунаїв, 59 від. У. Р. С., 50 дол.; Я. Корнат 25 дол.; В. Юрків 11 дол.; по 10 дол.: С. Мудрейко, А. Волошин, А. Байдалка, О. Попадюк, І. Колісник, Н. Рибак; по 8 дол.: М. Сенютович; по 6 дол.: М. Фенчинський, Р. Фенчинський, А. Павлюк, Й. Петрук, М. Юрків, А. Рак, З. Задорецька; по 5 дол.: Н. Фенчинська, Н. Сельська, М. Білецький, А. Байдалка, А. Стахів, М. Камінський, А. Іванчишин, В. Байдалка, А. Білецька, А. Струмиковський, Г. Канарчук, Ю. Римар, О. Рак, Д. Кошик; по 3 дол.: М. Кравчук, П. Москвяк, В. Боршовський, В. Ільчишин, Г. Юрків; по 2 дол.: К. Багрій, К. Балабан, М. Майка, К. Кораб, Багрійчук, Подґурскі, Химич, П. Матіїв, Й. Вогнистий, З. Боянович, П. Жеруха, Й. Флєшар, Г. Ковердович, Й. Чайка, Марчук; по $1.50: А. Тарас; по 1 дол.: І. Сельський, Кучма, А. Харишин, М. Голубович, Й. Салата, А. Матейко, Й. Щапіро, Т. Кіянецька, Тимчушук; по 75 цнт.: Сулима; по 50 ц.: Михальчук, Дмитрів, Г. Колодрубський, А. Скуба, П. Стик; М. Микитюк, М. Кацай, П. Козубський, Р. Антонюк, А. Фрімер; по 25 ц.: М. Фарнеза, М. Цехович, А. Бойчук, Н. Тарас.

Разом зложено до тепер: $329.75; з того вислано на руки кооперативи „Єдність" $250, пересилка $5.50; остає в касі комітету допомоги будові Народного Дому в Дунаїві $74.25.

За комітет допомоги будові Нар. Дому в Дунаїві в Ню Йорку:

С. Мудрейко, голова;
В. Юрків, касієр;
М. Фенчинський, секр.

За життя.

До великої музичної накладні ввійшов раз несміливо невеликий круглолиций чоловік із приємним виглядом, під пахою із звитком нот. Ледви побачив його накладник, кивнув заперечуючо головою:

— Нині нема нічого! Чуєте! Боязливий гість зараз забрався.

— Що то за один — спитав музик, який саме день тому дістав був місце у цього музичного накладчика.

— Ах, то Шуберт! — пробурмотів накладник — ще його мені бракувало. Він щодня приглазить мені тут!

Таке приключилося музикові Шубертові за життя, а по смерти його твори стались знаними на весь світ.

ЗІ СПОРТУ І ГИГІЄНИ.

—o—

СИРА ЦИБУЛЯ— ЛІКАРСТВО.

„Хто цибулю зїдає, той лікаря не знає" — каже німецька народня приповідка. Ця приповідка справджується найкраще при найріжнійших жолудкових недугах. Досвіди від найдавнійших часів і лікарські досліди доказують, що сира цибуля є передовсім знаменитим лікарством при катарі кишок, дизентерії (червінці) і бігунці. Наукові досліди в нових часах (переводжені також при помочі промінів Рентґена) доказали, що коли зїсти сиру цибулю, прибуває богато соків травлення, вони остають довший час у більшій скількости і скріпляється їх ділання. Завдяки цьому жолудок краще травить страви і в жолудку ніщо не перегниває у шкідні складники. Німецький доктор Ебергард зазначує, який то спасенний вплив має сира цибуля при катарі жолудка. Він сам, як був раз хорий на дизентерію, зїв хліб помащений маслом і обложений сирою цибулею, покраяною у пластинки і це йому дуже помогло, недуга скоро проминула. Богато досвідів, переводжених дома, давали все такий самий успішний вислід. Хорим на бігунку доміщували до бараболь посічену дрібонько сиру цибулю і жолудок дуже скоро зачинав правильно функціонувати. Лікарі поручають сиру цибулю також як лік проти зараження бігунькою, тифу і холери. Сирої цибулі їдять богато балканські народи і доказано, що вона є помічна проти згаданих недуг. То все одно як їсти сиру цибулю: чи на хлібі, помащенім маслом, чи з мятими бараболями, чи з сиром і т. п. Важне лише те, щоби цибуля була сира, бо варена або печена тратить свою лічничу силу.

КУДИ ЇХАТИ?

Куди їхати? — це питання важне з весною і літом для хорих і потребуючих відпочинку.

Для хорих це питання повинен рішати лише лікар.

Візьмім хорих на серце. Не можемо просто сказати: Н. Н. є хорий на серце, то повинен поїхати до „купелей" для хорих на серце в Х. **Тут важним є, яка причина викликала недугу серця, які комплікації ця недуга потягла за собою.** Але передовсім це залежить не від недуги, а від недужих, себто від їх конституції (будови тіла). Це треба взяти під увагу — але то є завдання лікаря.

Нерідко буває, що при недузі одного якогось органу треба скріпити інший орган, аби облекшити хорому. І так хорий на нирки повинен скріпляти серце. Хорому на серце лікар часто приписує пити ріжні води для розвільнення, щоби облекшити жолудкові і кишкам а тимсамим, щоби влекшити для серця обіг крови. Славні лікарі хорим на сухоти легенів казали скріпляти серце, бо переконалися, що серце у хорих на грудні недуги звичайно дуже слабе.

При виборі місцевости для потребуючих відпочинку нині звичайно не радяться лікаря, а на жаль рішають тут примхи і смак даної особи. Це недобре.

Завданням лікаря є усувати не лише вже істнуючі недуги, а ще важніше: берегти людей перед недугами і не допускати до недуги. Коли людина дуже потребує відпочинку, коли чується змучено, то тимсамим це остерігаючий знак, що зі здоровлям не все є в порядку. Тому при загальнім виснаженні слід засягнути поради лікаря, порадитися, чи маємо поїхати до купелей чи до якоїсь кліматичної місцевости.

Коли ідемо кудись для відпочинку, то міродатними повинні бути не наші нахили, лише це, як дана кліматична місцевість (літнище) вплине на наш організм. Хто потребує відпочинку, той не є рівнодушне, чи він замешкає над морем чи в горах. Коли хто потребує відпочинку, бо його нервова система трохи подразнена і хотів би вспокоїти нерви, той схильний є до крайностей. Йому здається, що як має їхати в гори, то вже мусять це бути конче високі гори. А звичайно показується, що це було зайве. Для виснаженого орґанізму краще є на час відпочинку жити в нижчих горах, бо високі гори напружують нервову систему. Виснажені і потребуючі відпочинку повинні також, наскільки можливо, оминати сильні вражіння. Тому виїзд за границю не все принесе бажаний відпочинок. Не згадуючи ріжного обтяження нервової системи при переїзді границі й інших невигод, життя на чужині, з іншими звичаями й обичаями, ставить інші вимоги для нервової системи, яка потребує лагідного, спокійного відпочинку.

КАЗКА.

—o—

В одному місті жив купець. Не молодий він був і не старий, а в самій силі віку. Був освічений та мудрий чоловік і мав богато приятелів, з якими любив богато та мудро балакати. І вони любили його, поважали та заходили до нього дуже часто. Та чим старший ставав той купець, тим більше опановувала його одна погана пристрасть: скупарство. Чимраз менше став займатися наукою, чимраз менше дбав про світ, а одиноким бажанням для нього стало тільки срібло, золото, гроші. З часом він так засліпився в своїй погоні за маєтками, що коли ходило про гроші, то не жалував навіть своєї чести! Він став кривдити людей, не мав милосердя над бідаками, відбирав від них останню кервавицю, щоби лише задоволити себе. Його друзі відцуралися тоді його, оминали його, перестали у нього бувати. А він, занятий своїми рахунками, захоплений своїми спекуляціями, любуючись своїми скарбами, не запримітив сього, забув за них. Аж раз по літах зовсім випадково стрінув свого колишнього друга. Попросив його до своєї світлиці та з докором спитав його, чому то його приятелі не приходять більше до нього.

— Правда, — каже, — що я тепер дуже занятий своїми справами, але все таки мені мило було би похвалитися перед моїми приятелями тим усім, що я собі надбав. Подивися!

Він став показувати свому другови цілі скрині із золотом та сріблом, а його очі загорілися дикою пристрастю.

Приятель похитав сумно головою, підвів його до вікна і сказав:

— Я обясню тобі, чому ми в тебе не буваємо. Подивися! Що бачиш ти крізь скло сього вікна?

— Ну, щож бачу? Бачу вулицю! — відповів купець. — Бачу доми, небо, бачу дерева... людей...

Тоді друг повів його перед зеркало й запитав:

А тут що бачиш?

— Самого себе, — була відповідь.

— Оттака часто буває людська вдача; таким і ти став, мій друже! Як дивишся крізь чисте скло, то бачиш усе: і небо, й землю, й людей і світ цілий. А як уже трошки срібла є на тім склі, тратиш усе з очей, а бачиш тільки самого себе. Коли ще ти дивився крізь чисте скло на сей світ, то ти бачив нас, а ми бачили тебе, мій друже. Якже можемо побачити тебе тепер, коли ти все стоїш, заслонений тим посрібленим склом, в якім і ти бачиш лиш себе самого?

Василь Софронів.

ТИ НА НІЧ НЕ ДИВИСЬ.

Ти на ніч не дивись...
Якаб ніч взагалі
Не була на землі —
Прийде ранок колись!

О. Олесь.

ЯК ПОВСТАЛИ ЗАГАДКИ.

—o—

Загадки також старі як людство. Для Адама, першого чоловіка на землі, Ева, жінка, була першою загадкою. Жінка лишилась до нині загадкою для чоловіка. Займаються тою загадкою богато. Старий переказ каже, що як перші люде безжурно жили в раю, скучали часом. Адам видряпав було на окелі гострим каменем образ якогось звіра. Ева приглядалася йому цікаво. Тоді Адам закрив долонею образ через середину, так що було видно лише голову і хвіст. Тепер казав Еві відгадувати.

— Що то за звір?

— Мамут, — сказала жінка.

— Ні!

— Тигр?

— Ні!

— Ведмідь! — сказала Ева.

— Так! — І Адам щасливий відхилив образ. Так відгадано першу образкову загадку.

А тепер інший переказ, пізніший на 5,000 літ.

Було то вже в часах високої цивілізації, бо вже були пани і слуги, королі, міністри і невільники. Одного ранку прийшов державний канцлер до індійського короля Гусіса і сказав:

— Найяснійший пане! Один із твоїх слуг винайшов забавну гру. Коли прикажеш, я скажу нагородити того чоловіка.

Король згодився, міністер приніс йому гру, дощечку з визначеними 64 полями і ріжні білі і чорні фіґури, по мистецьки вирізблені зі слонової кости. Перші шахи!

День і ніч займався король тою новою ґрою, аж нарешті зрозумів її. Дуже зрадів і приказав сповнити невільникові, вбогому Індові, кожде бажання.

— Що хочеш? — спитав невільника міністер.

— Лише трошечки пшениці!

— Скільки? — спитав міністер злісно, бо його сердило, що невільник жадає так мало, коли прецінь його володар був богатий і щедрий.

— Одно зеренце пшениці на перше поле дощечки, — сказав винахідник кланяючись низько — два зерна на друге поле, чотири на третє, вісім на четверте і так далі на слідуюче поле все двічи стільки, що на попереднє, аж поки всі 64 поля не вкриються зеренцями пшениці!

Міністер подумав: Одно зерно навіть не заповнить дуплавого зуба, пядьдесять зерен пшениці, то може буде пригорща, а тисяча поміститься в турбані. Але скількиж то просив цей невільник?

Цілими днями старався міністер розвязати цю загадку. Помагали йому в цьому найславніші вчені з цілого краю. Не могли обчислити. Лише стільки довідалися, що край зруйнувався би, бо на довгий час не вистарчилоби пшениці, аби сповнити бажання того Інда.

Король приказав насамперед відрубати голову свому канцлерові, тому, що не був у силі сповнити бажання згаданого невільника. Потім видав розпорядок, що кождий, хто видумав би якусь загадку, мусітиме вмерти. Бідний невільник не дістав нагороди, навіть його імя не є знане. Але шахи, що він їх винайшов, завоювали весь світ.

Пізніше математики обрахували, що, аби сповнити бажання того невільника, треба би було йому дати точно 18 446 744 073 709 551 615, або більше як 18 тріліонів зерен пшениці. Коли би змірити центиметром довжину зеренця пшениці і всі зерна уложити в довжину одно за одним, то ці зерна займили би шлях понад десятьтисяч разів більший від середньої віддалі землі від сонця! Тож не дивота, що король Гусіс не міг сповнити бажання того Інда, бо стільки пшениці на землі до нині ще не зібрано за всі жнива.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

—o—